
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип Македонија	Воронешки државен универзитет Русија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип, Македонија	Воронежский государственный университет Россия
Goce Delcev University in Stip, Macedonia	Voronezh State University Russia

Трета меѓународна научна конференција   Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО
FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ   ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип   Штип   Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција

Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип   Штип   Stip

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

821(062)
811(062)
316.7(062)
37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (3 ; 2018 ; Штип)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Трета меѓународна научна конференција, 26-27 април 2018, Штип = Филологија, култура и образование : сборник статей / Третья международная научная конференция, 26-27 апреля 2018, Штип = Philology, culture and education : conference proceedings / Third International Scientific Conference, 26-27 April 2018, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев” = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2018

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 737 стр. , табели, граф. прикази. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 27.12.2018. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-593-9

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)
Образование - Собири

COBISS.MK-ID 109270026

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчик-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Марјана Розенфелд (руски јазик)

Билјана Иванова (англиски јазик)

Снежана Кирова (англиски јазик)

Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков

Марица Тасевска

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татјана А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓергиевска (Македонија)
Мария Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска-Иванова (Македонија)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софја Заболотная (Россия)
Татјана А. Тернова (Россия)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Юлиа Дончева (Болгария)
Биљана Мариќ (Боснија и Херцеговина)
Душко Певуља (Боснија и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриелла Б. Клейн (Италија)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Мајкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Србија)
Селена Станкович (Србија)
Тамара Валчич-Булич (Србија)
Ахмед Ѓюншен (Турција)
Неджати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турција)
Карин Рукэ-Брутэн (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Ученый секретарь

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техническое редактирование

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адрес организационог комитета

Универзитет им. Гоце Делчева – Штип
Филологически факултет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежски државни универзитет
Филологически факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-сајт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalişkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Marica Tasevska
Irina Arzhanova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Adili Bujar – CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF INTERCULTURAL EDUCATION IN MACEDONIA	13
2. Angelovska Irena – MULTICULTURAL MUSIC EDUCATION- OPPORTUNITIES, ACHIEVEMENTS, IMPROVEMENTS	21
3. Асимопулос Панаџис – НЮАНСЫ НИЦШЕАНСКОГО НИГИЛИЗМА В ФЁДОРЕ ДОСТОЕВСКОМ: «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ» И «БЕСЬ»	33
4. Балек Тијана – АКЦИОЛОШКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ФРАЗЕМА С КОМПОНЕНТАМА НЕБО И ЗЕМЉА У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ – КВАЛИФИКАЦИЈА ЉУДСКИХ ОСОБИНА И СИТУАЦИЈА	45
5. Бужаровска Елени – ПРИМАРНОСТА НА СЕМАНТИЧКИОТ ПРИОД ВО АНАЛИЗАТА НА ГЛАГОЛИТЕ	53
6. Величковска Родна – ЖЕТВАТА И ЖЕТВАРСКОТО ПЕЕЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА (КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ).....	65
7. Веселиновска Снежана Ставрева – СТАВОВИТЕ И МИСЛЕЊАТА НА СТУДЕНТИТЕ ОД ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ЗА СВОЈАТА ОСПОСОБЕНОСТ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ	75
8. Гладышева Светлана Николаевна – БЕЛАЯ АРМИЯ В ПУБЛИЦИСТИКЕ А. И. КУПРИНА, И. С. ШМЕЛЕВА И Р. Б. ГУЛЯ	87
9. Голаков Костадин, Ниами Емил – СТИЛОТ НА ПРЕВОДОТ НА ДРАМАТА НА А. П. ЧЕХОВ „ВИШНОВАТА ГРАДИНА“ ОД МАРИЈА НАЈЧЕВСКА-СИДОРОВСКА.....	95
10. Грачева, Жанна – ПОХВАЛА, КОМПЛИМЕНТ И ЛЕСТЬ КАК РЕЧЕВОЈ АКТ (НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА В. НАБОКОВА)	103
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО IX ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО	109
12. Грујовска Сашка – ГРАМАТИЧКИ СРЕДСТВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ ПРЕКАЖАНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	119
13. Денкова Јованка – КЕРОЛОВСКАТА ФАНТАСТИКА НА ЈАН ЛАРИ	127
14. Денковска Милица – ПАТУВАЊЕТО КАКО ИСТРАЖУВАЧКИ КОНЦЕПТ ВО КНИЖЕВНИТЕ СТУДИИ.....	139
15. Деревская Евгения – ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРОВ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ЧЕЛОВЕКА ПО ЕГО ОТНОШЕНИЮ К ТРУДУ (ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)	149
16. Дѳгтева Ярославна – ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД В РОМАНЕ «ИДИОТ» Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО	155
17. Димитриева-Ѓорѓиевска Марина – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА. УЛОГАТА, СТАВОВИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ВО НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС	161

18. Димова Марија Ѓорѓиева – (ИНТЕР)ТЕКСТУАЛНИ ТРАНСМИГРАЦИИ	169
19. Донеv Драган, Крстева Марија – ПОТРЕБАТА ОД ПРЕВОДОТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ	179
20. Ѓорѓиевска Ева – СЕМИОТИКАТА НА „ПРАШКИТЕ ГРОБИШТА“ ОД УМБЕРТО ЕКО	185
21. Erol Çalişkan, Şerife Seher – AN EXAMPLE TO THEATRICAL VILLAGE PLAYS FROM THE BOLU REGION: HASAN PLAY	195
22. Žigić Vesna - SOCIAL NETWORKS AND EDUCATION OF THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED STUDENTS	203
23. Ivanovska Lela – THE ROLE OF METACOGNITIVE LISTENING STRATEGIES IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE	213
24. Jugreva Marija – LEXICAL PROCESSING: MODELS OF WORD RECOGNITION	221
25. Караниколова-Чочоровска Луси – ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РАСКАЗОТ „СТАРИТЕ ДНИ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ	229
26. Кирова Снежана, Кузмановска Драгана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО БРОЕВИ ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	237
27. Kitanovska–Kimovska Sonja, Neshkovska Silvana – HANDLING OF CULTURE-SPECIFIC TERMS IN TRANSLATION	247
28. Ковачева Лидија – СИМБОЛИКАТА НА РОЗАТА ВО РИМСКИТЕ ПРАЗНИЦИ И ПОГРЕБНИТЕ ОБИЧАИ И ВО МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА ТРАДИЦИЈА	259
29. Kovačević Maја – COMPOUNDS IN THE SERBIAN ENGINEERING DISCOURSE	267
30. Кожинкова Весна – КУЛТУРНИОТ И ЕТНИЧКИОТ ИДЕНТИТЕТ НА ЕГЕЈСКИТЕ МАКЕДОНЦИ ВРЗ ПРИМЕРИ ОД МАКЕДОНСКИОТ РОМАН	275
31. Коцева Ана – A CROSS-CULTURAL STUDY OF COMPLAINT STRATEGIES BY MACEDONIAN AND AMERICAN HIGH-SCHOOL STUDENTS	287
32. Коцева Весна, Тодорова Марија – КРЕИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИ СО СТРУКТУРИРАН ИНПУТ ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	293
33. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана – РАЗВОЈОТ НА КУЛТУРАТА ПОД ВЛИЈАНИЕТО НА КОМУНИКАЦИОНИТЕ МЕДИУМИ	301
34. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – КОЛОКАЦИИТЕ КАКО НЕИДИОМАТСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ПРОСЛЕДЕНИ ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	309
35. Кусевска Марија, Ивановска Билјана, Даскаловска Нина – УЛОГАТА НА ЕМПИРИСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ЗА РАЗВИВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	317
36. Kyrchanoff Maksym W. – NON-ACADEMIC FORMS OF CONSTRUCTIVISM IN FOLK HISTORICAL IMAGINATIONS IN MACEDONIA AND SLOVENIA	325
37. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ОТРИЦАТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ ПЕЧАТНЫХ СМИ	333

38. Lah Meta – GAMES SERVING AS DIDACTIC TOOLS: ATTITUDES OF PROSPECTIVE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES	339
39. Леонтиќ Марија – ИДНО ВРЕМЕ ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	349
40. Лесных Наталья – ДЕ- И РЕМИФОЛОГИЗАЦИЈА ИСТОРИИ В ПЬЕСЕ М. УГАРОВА «ГОЛУБИ».....	361
41. Ljubicic Gordana – IS GRAMMAR-TRANSLATION METHOD REALLY DEAD	371
42. Ljubotenska Dragana – SOCIAL MEDIA AND THE LATEST TENDENCIES IN WORD FORMATION AMONG TEENAGERS	379
43. Маролова Даринка – ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ПРЕВОДНА ЕКВИВАЛЕНТНОСТ МЕЃУ СПЕЦИФИЧНИТЕ ГРАМАТИЧКИ ФЕНОМЕНИ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	385
44. Магдинчева-Шопова Марија, Бошков Тајјана, Јошески Душко – ФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАБОТЕЊЕ	395
45. Мартиновска Виолета – ПРИДОНЕСОТ НА АКАДЕМИК ВЛАДИМИР МОШИЊ ЗА СЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ ВО МАКЕДОНИЈА	405
46. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: НОВИ ИСТРАЖУВАЊА ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА ПРАКТИКА	411
47. Митковска Лилјана – ИЗРАЗУВАЊЕ НАДВОРЕШНА ПРИСВОЈНОСТ: МАКЕДОНСКИОТ НАСПРЕМА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	419
48. Младеноски Ранко – ПОЕЗИЈАТА ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ	429
49. Morris Kevin – CHINESE CUBANS. TRANSNATIONAL ORIGINS AND REVOLUTIONARY INTEGRATION	439
50. Нагина Ксения – ДИАЛОГ М. КУНДЕРЫ И Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО: К ВОПРОСУ О ПРЕСТУПЛЕНИИ И ЕГО МОТИВАХ	451
51. Николенко Делфина Јованова – КОРЕЛАЦИЈА, МОРФОЛОШКА АНАЛИЗА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ЗБОРУВАЧИТЕ НА СЛОВЕНСКИТЕ ЈАЗИЦИ	461
52. Николовска Виолета – СЕМАНТИЧКО-СИНТАКСИЧКИ ИМПЛИКАЦИИ НА ГЛАГОЛОТ ЧУВСТВУВА	469
53. Обухова Елена – ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ИМЕН СОБСТВЕННЫХ С РУССКОГО ЯЗЫКА НА МАКЕДОНСКИЙ ЯЗЫК НА ПРИМЕРЕ РОМАНА Д.ДАНИЛОВА «ОПИСАНИЕ ГОРОДА»	477
54. Овсянникова Ксения – РЕДАКТОРСКАЯ ПРАКТИКА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.	485
55. Павлова Ирена, Ивановска Билјана – ЗБОРООБРАЗОВАЧКИ ПРОЦЕСИ КАЈ ГЛАГОЛИТЕ ИЗВЕДЕНИ ОД СОПСТВЕНИ ИМИЊА ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	491
56. Panajotović Artea – YIN-YANG DUALISM IN GETHENIAN BIOLOGY AND POLITICS IN URSULA K. LE GUIN’S THE LEFT HAND OF DARKNESS	499

57. Петреска Весна – ЖИВОТИНСКИОТ КОД ВО СВАДБЕНАТА ОБРЕДНОСТ: КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ МЕЃУ МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА	507
58. Петровска-Кузманова Катерина – НАРОДНА ДРАМА, МАКЕДОНСКО-РУСКИ ПАРАЛЕЛИ	515
59. Pop Zarijeva Natalija, Iliev Krste – LADY CAROLINE LAMB AND LORD BYRON: GLENARVON - A VAMPIRE OR A WANDERING JEW.....	523
60. Продановска-Попоска Весна – ПРЕГЛЕД НА МАКЕДОНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ГЛАСОВЕН СИСТЕМ: ВЛИЈАНИЕТО НА МАЈЧНИОТ ЈАЗИК ВО СОВЛАДУВАЊЕТО НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК	529
61. Ристова-Михајловска Милена – ЖАНРОТ ПОЛЕМИКА ВО ДОМАШНАТА И СВЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА.....	541
62. Рыбачева Лариса – ВЕРБАЛИЗАЦИЈА ЕМОЦИЈ В РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	549
63. Сахарова Дарья – МЕСТО НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННЫХ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ: ИТОГИ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ. РЕДАКТОРСКИЙ АСПЕКТ	555
64. Сидорова Елена, Швецова Ольга – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ И ВУЗЕ: ТОЧКИ СОПРИКОСНОВЕНИЯ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.	563
65. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ПРОБЛЕМЕ ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО СИНТЕЗА В РУССКОЙ ФИЛОСОФИИ ХХ ВЕКА	571
66. Симоска Силвана – „СВЕТОТ КАКО ПОЛЕ ЗА КУЛТУРЕН НАТПРЕВАР МЕЃУ НАРОДИТЕ“ – ТЕОРИСКИТЕ ПРЕМИСИ ЗА КУЛТУРАТА НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ	581
67. Станојоски Игор – КОНКЛУЗИВОТ ВО БУГАРСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК И ВО МАКЕДОНСКИТЕ ДИЈАЛЕКТИ	591
68. Stojanovska-Ilievaska Natasha - THE MACEDONIAN COMPONENT OF THE 1. INTERNATIONAL CORPUS OF LEARNER ENGLISH	597
69. Сулејмани Умит - ПРЕЧКИ ВО КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ ОД АСПЕКТ НА НАСТАВНИЦИТЕ	603
70. Тантуровска Лидија – „ВАСИЛИА ПРЕКРАСНА“	613
71. Тасевска Марица, Миленкоска Милкица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	635
72. Тернова Татјана – ПРОБЛЕМА НОВИЗНЫ В ЛИТЕРАТУРА АВАНГАРДА: РУССКИЙ ИМАЖИНИЗМ	643
73. Тихонова Ольга – ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ КРИМИНАЛЬНОГО ЖАНРА В СОВРЕМЕННЫХ ГЕРМАНО-СКАНДИНАВСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И ТЕЛЕВИЗИОННОМ КИНО	651
74. Тодорова Марија, Коцева Весна – УСВОЈУВАЊЕ НА ТРЕТ ЈАЗИК (J3)	659
75. Trajchev Stefan, Trajchovska Marina – THE PLURILINGUALISM CONCEPT IN THE LEARNING OF THE SECOND FOREIGN LANGUAGE	665
76. Тренчовска Софија – КАРНЕВАЛИСТИЧКОТО НАСПРОТИ ХУМАНИСТИЧКОТО ДОЖИВУВАЊЕ НА СВЕТОТ	673

77. Тренчовски Горан – ДИОНИЗИСКОТО ВО ДРАМАТА „СЛОВЕНСКИ ОРФЕЈ“	681
78. Ulanska Tatjana – TEACHING CULTURE IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM IN ALL LEVELS OF EDUCATION IN MACEDONIA	691
79. Урумова-Марковска Славица - ЃАВОЛОТ И САМОВИЛИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ФОЛКЛОР И НИВНАТА ИМАГИНАРНА ПРЕОБРАЗБА ВО РАСКАЗИТЕ НА МИТКО МАЏУНКОВ	701
80. Фьон Фам Май – УСТАРЕВИШИЕ НАИМЕНОВАНИЯ ОДЕЖДЫ 1. В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И.А. БУНИНА	709
81. Hadzi-Nikolova Adrijana, Tasevska Marica – EDUCATIONAL TECHNOLOGY, THREAT OR BENEFIT TO TEACHERS	715
82. Чарыкова Ольга – ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ СПЕЦИФИКА МЕТАФОРИЧЕСКОЙ НОМИНИЦИИ	727
83. Чурсина Дарья – НАИМЕНОВАНИЯ ЖИЛИЩА В ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРАХ В ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	735
84. Шеху Флорина, Котева Мојсовска Татјана – ПОСТАВЕНОСТА НА КОМУНИКАЦИСКИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ВО ИНИЦИЈАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСТАВНИЦИ	741
85. Шутаров Васко – ПРОЕКЦИИ ЗА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА, СПОРЕД „НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА КУЛТУРАТА ВО Р. МАКЕДОНИЈА ЗА ПЕРИОДОТ 2018-2022 ГОДИНА“	751
86. Wanke Michal – MOVING LAB BEYOND THE BORDERS. RESEARCH NOTES A PROPOS THE FREEDOMBUS INTERDISCIPLINARY PROJECT	759

ГРАМАТИЧКИ СРЕДСТВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ ПРЕКАЖАНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК

м-р Сашка Грујовска

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“ –
Скопје, grujovskasashka@gmail.com

Апстракт

Во трудот се разгледуваат граматичките средства за означување прекажаност во македонскиот и во германскиот јазик на современ план. Не станува збор за одделни граматички морфемии со кои се означува единствено дека говорителот го базира својот исказ врз туѓи зборовии, туку се работи за граматички морфемии со кои, покрај прекажаност, се маркираат и граматичките категории време, лице, број, начин и залог. Изборот на граматичката морфема за означување прекажаност зависи од глаголското време што било употребено во оригиналниот исказ што се прекажува. Во фокусот на анализата се примери во кои глаголските времиња се употребени со примарното значење. Дополнително, разгледани се и примери со дел од секундарните значења на некои од глаголските времиња. Се анализира дали наставката за определено глаголско време или значењето на тоа време во конкретниот пример е пресудно за изборот на наставката за означување прекажаност.

Клучни зборовии: прекажаност, граматички морфемии, наставка, глаголско време.

Категоријата прекажаност може да се означи со граматички и со лексички јазични средства. Во сите јазици прекажаноста може да се маркира со помош на лексички средства, односно станува збор за јазична универзалија. Јазиците се разликуваат по бројот и видот на лексички маркери за прекажаност што ги користат. Во дел од јазиците во светот, покрај со лексички,

прекажаноста може да се означи и со граматички јазични средства. Во тие јазици се вбројуваат и македонскиот и германскиот јазик.

Во македонскиот јазик граматичките средства за маркирање прекажаност се граматички морфемии со кои, покрај прекажаност, се означуваат и граматичките категории: време, лице, број, начин и залог. Всушност, станува збор за граматичките морфемии со кои се градат форми на неколку глаголски времиња во индикатив актив. Карактеристично за овие глаголски времиња е што во нивниот состав влегува глаголската л-форма.

Маркирањето прекажаност е доминантната функција на минатото неопределено време во второ (1.1) и трето лице (1.2). Употребата на првото лице (1.3) за прекажување е можна кога говорителот не се сеќава на дејството што го извршил, па пренесува туѓи зборови (Саздов 2008: 68–69).

1.1) *Сте отишле на одмор без да ни се јавите.*

1.2) *При враќање, се јавил кај една моја тетка, а таа го довела во мојот кумез, кај што престојувал под кирија како студент.* (Гралис)

1.3) *Како мал сум бил многу палав.*

Минатото неопределено време обично се користи за прекажување туѓи искази што оригинално биле формулирани во минато определено време. Така, примерот (2.1) што содржи глаголска форма во минато определено несвршено време може да се прекаже со форма за минато неопределено несвршено време, како во примерот (2.2).

2.1) *Јас и сестра ми трчавме низ соседството.* (Гралис)

2.2) *Таа и сестра ѝ трчале низ соседството.*

За прекажување искази што оригинално биле формулирани во минато неопределено време (3.1) исто така се користи минатото неопределено време (3.2). Најчесто се работи за искази во прво лице.

3.1) *Сум престојувал во тој хотел неколку пати.* (Саздов 2008: 68)

3.2) ***Престојувал** во тој хотел неколку пати.*

Според Конески (1981: 480), минатото неопределено време може да се употреби и за прекажување искази што биле изразени во сегашно време. Така, примерот (4.1) ќе се прекаже со реченица како во примерот (4.2).

4.1) *Те барам низ цело лозје, - вели таа.* (Гралис)

4.2) *Ме **барала** низ цело лозје.*

Во македонскиот јазик постои глаголско време што се користи исклучиво за прекажување. Станува збор за идното прекажано време. Служи за прекажување искази што содржеле форми за идно или форми за минато-идно време (Конески 1981: 497). Ако некое лице употребило идно време во некој

исказ (5.1), говорителот ќе употреби идно прекажано време за да ги пренесе зборовите на тоа лице (5.2).

5.1) *Ќе одам по леб.*

5.2) *Ќе одела по леб.*

Исказите кои содржат форми за минато-идно време (6.1) се прекажуваат со форми за идно прекажано време (6.2). Според Конески (1981: 492–493), со минато-идно време се изразуваат дејства кои требало да се случат, но не се случиле, така што со идното прекажано време се прекажува намерата да се изврши некое дејство.

6.1) *Се збираа, ќе одеа в град.*

6.2) *Се збирале, ќе оделе в град.*

Бидејќи идното прекажано време се користи за прекажување дејства изразени со идно или со минато-идно време, понекогаш е потребен поширок контекст за да се препознае која глаголска форма е прекажана.

Конески (1981: 498) упатува на примерот (7.2) што содржи глаголска форма составена од честичката *ќе* и глаголска форма во предминато време која служи за прекажување на дејство исказано со предминато време (7.1). Предминатото време се употребува сè поретко, така што потребно е да се истражи колку често се појавуваат конструкции со честичката *ќе* и глаголски форми во предминато време што служат за прекажување.

7.1) *Од радост беше излетал.*

7.2) *Од радост ќе беше излетал.*

И во германскиот, како во македонскиот јазик, граматичките средства за маркирање прекажаност се граматички морфемии со кои, покрај прекажаност, се означуваат и граматичките категории: време, лице, број, начин и залог. Повторно станува збор за граматички морфемии со кои се градат форми на глаголски времиња. Разликата е во тоа што во германскиот јазик не се користат само дел од глаголските времиња за означување прекажаност, туку сите. Оригинаалните и прекажаните искази се разликуваат според граматичката категорија начин. Во оригинаалните искази се употребуваат глаголските времиња во индикатив, а за означување прекажаност служат глаголските времиња во конјунктив. Покрај формите за конјунктив, како формални знаци за прекажаност се користат и глаголи за зборување и зависни дел-реченици. (сп. Хелбиг, Буша/Helbig, Buscha 2001: 174)

Со формите за презент и претеритум конјунктив се означува прекажување на туѓи искази што оригинално содржеле форми за презент индикатив. Така, ако исказот од примерот (8.1) се прекаже, ќе изгледа како што е покажано во примерот (8.2) или како во примерот (8.3).

8.1) *Ich sehe ihn jetzt selten.*

‘Сега го гледам ретко.’

8.2) *Sie hat mir gesagt, sie **sehe** ihn jetzt selten.*
'Таа ми рече, дека сега го гледала ретко.'

8.3) *Sie hat mir gesagt, sie **sähe** ihn jetzt selten.*
'Таа ми рече, дека сега го гледала ретко.'

Изборот меѓу формите за презент и претеритум конјунктив му е препуштен на говорителот. Со изборот на претеритум конјунктив говорителот изразува поголема дистанца од кажаното, но не е така секогаш. Постои тенденција да се користат формите за претеритум конјунктив во примерите кога се појавува совпаѓање на формите за презент конјунктив со формите за презент индикатив. Најчесто тоа се случува кога е употребено првото лице.

Прекажаност во германскиот јазик може да се означи и со перфект и плусквамперфект конјунктив (9.1). Оригинаалните искази што се прекажуваат со овие две времиња може да биле формулирани во претеритум (9.2) или во перфект (9.3) индикатив (Хелбиг, Буша/Helbig, Buscha 2001: 175). Според ДУДЕН (DUDEN 2009: 530), и туѓите искази кои биле формулирани во плусквамперфект индикатив може да се прекажат со употреба на перфект или плусквамперфект конјунктив. Според тоа, и примерот (9.4) може да се прекаже со некоја од формите во примерот (9.1).

9.1) *Sie hat mir gesagt, sie **habe/hätte** ihn früher oft **gesehen**.*
'Таа ми рече дека порано го гледала често.'

9.2) *Ich sah ihn früher oft.*
'Порано го гледав често.'

9.3) *Ich habe ihn früher oft gesehen.*
'Порано го гледав често.'

9.4) *Ich hatte ihn früher oft gesehen.*
'Порано го бев гледал често.'

Ако говорителот реши да употреби плусквамперфект, се дистанцира повеќе од прекажаниот исказ, отколку ако употреби перфект. Но, и при изборот на некое од овие времиња важна улога може да игра и формата, па говорителот ќе ги избере формите за плусквамперфект конјунтив наместо формите за перфект конјунтив за да избегне совпаѓање со соодветните глаголски форми во перфект индикатив.

И исказите со форми за футур I и футур II индикатив може да се прекажат со посебни форми во конјунктив (Хелбиг, Буша/Helbig, Buscha 2001: 175). Исказите формулирани во футур I индикатив (10.1) се прекажуваат со форми за футур I конјунктив или со конструкцијата *würde* + инфинитив I од полнозначен глагол (10.2). Комбинацијата *würde* + инфинитив I од полнозначен глагол обично се користи за дистанцирање или за да се избегнат хомонимните форми меѓу футур I индикатив и футур I конјунктив. На овој начин говорителот може да ги прекаже и сопствените зборови.

10.1) *Ich werde ihn bald sehen.*

‘Ќе го видам наскоро.’

10.2) *Sie hat mir gesagt, sie werde/würde ihn bald sehen.*

‘Ми рече дека ќе го видела наскоро.’

Со формите за футур II конјунктив или со комбинацијата *würde* + инфинитив II од полнозначен глагол (11.1) се маркира прекажување на искази што оригинално биле изразени со футур II (11.2) (сп. ДУДЕН/DUDEN 2009: 530). Како и кај другите времиња, со употребата на *würde* + инфинитив II од полнозначен глагол се означува дистанца или се избегнуваат хомонимни форми.

11.1) *Sie hat mir gesagt, er werde/würde es bald geschafft haben.*

‘Таа ми рече дека тој наскоро ќе го има завршено тоа.’

11.2) *Bald wird er es geschafft haben.*

‘Наскоро ќе го има завршено тоа.’

Покрај горенаведените примери од германскиот јазик во кои глаголските времиња во индикатив во оригиналните искази што се прекажуваат се употребени во примарното значење, Хелбиг и Буша (Helbig, Buscha 2001: 175) го спомнуваат и примерот (12.1) во кој со презентот се означува идност. Како форми за прекажување на овој исказ ги наведуваат формите за футур I конјунктив и комбинацијата *würde* + инфинитив I од полнозначен глагол (12.2) што обично се користат за означување прекажаност на искази што оригинално биле формулирани во футур I индикатив. Можеме да заклучиме дека при изборот на граматички средства за означување прекажаност во германскиот јазик важна улога игра не само формата, туку и значењето.

12.1) *Ich sehe ihn bald.*

‘Ќе го видам наскоро.’ (букв. Го гледам наскоро.)

12.2) *Sie hat mir gesagt, sie werde/würde ihn bald sehen.*

‘Таа ми рече дека ќе го видела наскоро.’

За да откриеме дали во македонскиот јазик исказите што се формулирани во сегашно време секогаш се прекажуваат со минато неопределено време или, сепак, постојат разлики во начинот на прекажување во зависност од значењето на сегашното време во определениот исказ, во април 2018 година спроведовме анкета меѓу студентите на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје. Набројани беа 16 искази, по два за секоја употреба на сегашното време: означување дејство што се одвива во моментот на зборување, минатост, идност, готовност, повторливост, општовременост, услов и истовременост со друго дејство (Бојковска et al. 2008: 189–190). Задачата на испитаниците беше да ги прекажат наведените искази. Анкетирани беа 50 студенти по случаен избор од седум различни катедри, од кои 43 беа од женски, а 7 од машки пол. Во табелата 1 претставени се резултатите од анкетата.

	сег.	мин. неоп.	идно прек.	мин. опр.	идно	друго

момент на зборување 1	35	10		1		4
момент на зборување 1	3	33		4		10
минатост 1	6	30		6		8
минатост 2	6	40		1		3
идност 1	11	1	22		14	2
идност 2	7	19	4		7	13
готовност 1	2	3	11		19	15
готовност 2	10	5	17		8	10
повторливост 1	12	27				11
повторливост 2	12	32				6
општовременост 1	21	17				12
општовременост 2	28	17				5
услов 1	27	18				5
услов 2	14	24				12
истовременост 1	39					11
истовременост 2	35					15

Табела 1: Резултати од анкетата

Резултатите од анкетата покажуваат дека постојат разлики во начинот на прекажување туѓи искази што оригинално биле формулирани во сегашно време. Изборот на глаголското време во прекажаниот исказ зависи од значењето на сегашното време во оригиналниот исказ, но и од говорителот што прекажува.

Од анализата на резултатите може да се заклучи дека постојат неколку тенденции при прекажувањето искази со форми за сегашно време. Исказите со значење минатост најчесто се прекажуваат со минато неопределено време, односно исто како исказите со форми за минатите времиња. Формите во сегашно време со значење истовременост со друго дејство обично остануваат во сегашно време и во прекажаните искази. Погolem дел од испитаниците решиле да го задржат сегашното време при прекажувањето на искази со форми со значење општовременост, а третина од испитаниците го замениле сегашното со минато неопределено време. Повеќе од половина испитаници кај значењето повторливост прекажале со форми за минато неопределено време, но четвртина од испитаниците при прекажувањето не го замениле сегашното со друго време. Кај исказите со форми за сегашно време со останатите значења не може да се

извлечат поопшти заклучоци. Оваа анкета ја сметаме само како поттик за следни пообемни истражувања за прекажаноста во македонскиот јазик.

Со овој труд покажавме дека и во македонскиот и во германскиот јазик постојат глаголски форми со кои може да се маркира прекажаност на исказ, независно од тоа во кое глаголско време бил формулиран. За разлика од македонскиот јазик, каде само дел од глаголските времиња се употребуваат за означување прекажаност, во германскиот јазик како маркери за прекажаност се појавуваат сите времиња, но во конјунктив. Спротивно од македонскиот јазик, каде употребата на маркерите за прекажаност е задолжителна, употребата на маркерите за прекажаност во германскиот јазик е факултативна. И во двата јазика изборот на граматичките маркери за прекажаност зависи од глаголската форма што е употребена во оригиналниот исказ, но и од значењето на формата во конкретниот контекст.

Корпуси:

Гралис: Gralis-Korpus

DWDS: <http://www.dwds.de>

Користена литература:

- Бојковска, Стојка; Минова-Ѓуркова, Лилјана; Пандев, Димитар; Цветковски, Живко. *Општа граматика на македонскиот јазик*. Скопје: Просветно Дело, 2008.
- Гајдова, Убавка; Лаброска, Веселинка. „За евиденцијалноста во македонскиот јазик“. *Македонски јазик LXI*, 2010, 53–58.
- Конески, Блаже. *Грамматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Култура, 1981.
- Минова-Ѓуркова, Лилјана. *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*. Скопје: Магор, 2000.
- Петроска, Елена. „За таканаречената прекажаност во македонскиот и во бугарскиот јазик“. *Реферати на македонските слависти за меѓународниот славистички конгрес во Охрид*. 2008. Скопје, 2009: 269–278.
- Саздов, Симон. *Современ македонски јазик 2*. Скопје: Табернакул, 2008.
- Симоска, Силвана. „Субјунктивот во македонскиот јазик и неговите еквиваленти во германскиот“. *Морфосинтаксички студии III, Субјунктив. Со посебен осврт на да-конструкции*. Скопје: МАНУ, 2014: 193–217.
- DUDEN. *Die Grammatik*. 8. Aufl. Berlin: Dudenverlag, 2009.
- Eisenberg, Peter (Auth.). *Grundriss der deutschen Grammatik*. Band 1 & 2. 4. Aufl. Stuttgart/Weimar: Verlag J. B. Metzler, 2013.
- Engel, Ulrich. *Deutsche Grammatik*. 3. kor. Aufl. Heidelberg: Julius Groos Verlag, 1996.
- Friedman, Victor A. „Evidentiality in the Balkans with special attention to Macedonian and Albanian.“ In: Alexandra Y. Aikhenvald/R. M. W. Dixon (eds.) *Studies in Evidentiality*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2003: 189–218.
- Helbig, Gerhard; Buscha, Joachim. *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. Berlin: Langenscheidt, 2001.
- Smirnova, Elena. *Die Entwicklung der Konstruktion würde + infinitiv im Deutschen: Eine funktional-semantische Analyse unter besonderer Berücksichtigung sprachhistorischer Aspekte*. Berlin/New York: de Gruyter, 2006.